

90 % oslovených dětí na otázky vztahující se ke spokojenosti v zařízení odpovědělo pozitivně. Všechny nebo drtivá většina dětí uvedla, že v zařízení mají dostatek jídla, které jim i chutná. Oblečení dostávají podle potřeb, kapesné podle věku a dnů strávených v zařízení. Telefonovat s rodiči nebo zákonnými zástupci mohou bezplatně.

9.1.5 Přijímání dětí do zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Všechny děti byly v navštívených zařízeních umístěny rozhodnutím soudu. Přijetí dítěte bylo realizováno v úzké spolupráci se všemi zúčastněnými, zejména s příslušným odborem sociálně-právní ochrany dítěte. Pro přijetí dítěte byl určen pracovník, který dítě přijímal (nejčastěji jeho příští klíčový pracovník), aby mohl s dítětem navázat kontakt. Dítě při přijetí dostalo možnost sdělit pracovníkům zařízení přání, představy a očekávání, byly mu upřesněny cíle a možnosti péče ze strany zařízení, na koho se může obracet, když bude potřebovat pomoc, a jak bude probíhat kontakt s jeho blízkými osobami. Při této příležitosti byly děti seznámeny také se svými právy a povinnostmi. Tento proces byl nejčastěji zajišťován vedením zařízení a posléze specifikován skupinovými vychovateli či klíčovými pracovníky. Z rozhovorů s dětmi však vyplynulo, že 14,3 % oslovených dětí nevědělo, kde by našly přehled svých práv a povinností, a 11,1 % dětí nevědělo, že se může obracet se žádostmi, stížnostmi a návrhy na ředitele, ostatní pedagogické pracovníky nebo Českou školní inspekci. Přijímací proces tedy patrně proběhl podle všech předepsaných náležitostí, ale z rozhovorů dětí vyplývá, že jeho efektivita není tak vysoká, jak by měla. Pozitivním posunem je, že pouze 4 % zařízení neurčila dětem klíčového pracovníka, který bývá zpravidla garantem a průvodcem svěřeného dítěte, popř. mu neurčilo roli ve vztahu k naplňování potřeb dítěte. V loňském roce to bylo 21 % zařízení. Sourozenci ve všech sledovaných zařízeních byli umístěni ve stejné rodinné nebo výchovné skupině.

Téměř všechna zařízení respektují názor dítěte při volbě středního vzdělávání bez ohledu na nabídku školy, která je součástí zařízení, a umožňují žákům absolvovat střední vzdělávání ve škole mimo zařízení. V případě nezvládnutí požadavků náročnějších oborů mají žáci možnost přestoupit do oborů vzdělání v rámci zařízení. Limitujícím faktorem některých zařízení je nedostupnost vhodných středních škol v okolí zařízení a také závažné poruchy chování na straně dítěte, které mu neumožňují školu mimo zařízení navštěvovat. Samotná nabídka jen dvouletých a tříletých oborů ve výchovných ústavech, která je víceméně v čase neměnná a nereaguje na měnící se potřeby trhu práce, v rámci systému neumožňuje maximální vzdělávací rozvoj dětí se středním či vyšším vzdělávacím potenciálem s přihlédnutím k jejich speciálním vzdělávacím potřebám (závažné poruchy chování), čímž limituje jejich perspektivní zapojení do občanského a profesního života.

V zařízeních nadále přetrvává nízká míra komplexně diagnostikovaných dětí. Přestože polovina navštívených zařízení byly dětské domovy, kde vzhledem ke složení klientely není předchozí diagnostický pobyt dítěte v diagnostickém ústavu podmínkou, proběhla komplexní diagnostika z 6 553 umístěných dětí pouze u 1 762 dětí (26,9 %), což je o 2 % méně než v loňském roce. Z dětí zařazených do výchovného ústavu nebo dětského domova se školou, což jsou děti se závažnými poruchami chování, nesamostatné a vyžadující stálé vedení a kontrolu, neproběhla komplexní diagnostika u 700 dětí (38,5 %), což je nárůst oproti loňskému roku zhruba o 2 %. Z navštíveného počtu 50 zařízení jich jen 15 (30 %) zajišťuje komplexní diagnostiku samostatně nebo v součinnosti s externími pracovišti. Z odborníků ji nejčastěji, ve dvou třetinách zařízení, prováděl psycholog a etoped, v jedné třetině byla provedena externím pracovištěm, nejčastěji spádovým diagnostickým ústavem.

9.2 Průběh výchovy a vzdělávání v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Hospitační činnost byla v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy realizována ve školním roce 2019/2020 v 386 případech. V rodinných, výchovných či jiných typech skupin bylo zapsáno celkem 2 857 dětí. Ve více než 40 % těchto skupin dětí bylo zapsáno tři a více dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Tento vysoký počet dětí vyžadujících významnou pedagogickou péči však nebyl adekvátně podpořen souběžně působícími pedagogy. Odbornými pracovníky (etoped, psycholog, terapeut) byly uvedené děti podpořeny pouze v 17,1 %.

Promyšlené vzdělávání v souladu s vědomostními, dovednostními i postojeovými cíli a potřebami dětí bylo souhrnem realizováno na úrovni výborné nebo očekávané v 64 % případů, což není vysoké číslo. S tím také souvisí i poznatek, že 38 % zařízení dostatečně nesleduje vzdělávací pokrok každého dítěte a nezohledňuje u něj jeho individuální potřeby. O poznání lépe (80 % zařízení) pak pedagogové při výchovně-vzdělávací činnosti využívali široké palety vzdělávacích strategií. Poměrné zastoupení tradičních metod majících dominantní podíl na efektivitě výchovně-vzdělávacího procesu za období posledních 5 let (příklad, povzbuzování, režim, požadavek) osciluje jen velice málo. Obohacující, aktivizující a motivující méně využívané metody (inscenační, situační) pak pedagogové nezařazují spíše z důvodu vlastní nejistoty pro jejich vhodnou a efektivní aplikaci při vzdělávání, ale také vyšší časové dotace na jejich přípravu. Z výše uvedeného vyplývá, že pedagogové znají široké spektrum strategií, v mnoha případech je však neumí zacílit na